

*PhDr. Tünde Lengyelová, CSc., Historický ústav SAV v. v. i.,
Klemensova 19, 814 99 Bratislava*

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

NAGY, Imrich. *Erazmovci na Slovensku.*

Banská Bystrica : Vydavateľstvo UMB – Belianum, 2017. 139 s.

Monografia, ktorú Mgr. Imrich Nagy, PhD. predkladá na habilitačné konanie, vyšla v jubilejnom roku 2017, keď si celý kultúrny svet pripomínal 500. výročie reformácie. Pre ideologické zázemie snažení o obnovu cirkvi má nepochybne leví podiel práca humanistov, medzi ktorými na prvom mieste vyniká Erazmus Rotterdamský. Tento mimoriadne vzdelaný muž svojou tvorbou dokázal postaviť na svoju stranu ohromné množstvo dobových intelektuálov, politikov, vladárov bez ohľadu na ich národnosť a stal sa duchovným vodcom reformy, ktorá sa stala východiskom a ťažiskovým bodom pre Martina Luthera a jeho nasledovníkov.

Erazmovcov charakterizuje odborná literatúra ako rozsiahlu skupinu humanistických učencov, ktorí sa sústredili okolo Erazma a vychádzali z jeho názorov. Medzi sebou si vytvorili rozvetvenú intelektuálnu sieť, v rámci ktorej písomne komunikovali – v prvom rade so samotným Erazmom, ale aj medzi sebou, aby tak šíрили a sprostredkovali jeho myšlienky a názory. Tento okruh bol mimoriadne široký, zahŕňal viac než tisíc osôb. Teritoriálne tieto kontakty obsiahli prakticky celú Európu a neobišli ani Uhorsko, ktoré napriek mimoriadne ťažkej politickej a vojenskej situácii na začiatku 16. storočia prežívalo intelektuálny a kultúrny rozkvet, v ktorom zohrali zásadnú úlohu uhorskí „erazmovci“ – humanistickí učenci, ktorí boli s Erazmom v písomnom kontakte, alebo sa k jeho myšlienkam hlásili, nakoľko ich spoznali a osvojili si ich sprostredkovane.

Sľubný rozvoj humanizmu v Uhorskom kráľovstve, ktorý v prvej štvrtine 16. storočia vychádzal priamo z kráľovského dvora Ľudovíta II. a jeho manželky kráľovnej Márie, prerušili politické a vojenské pomery, ktoré zásadným spôsobom premenili život krajiny po moháčskej porážke. Obsadenie značnej časti krajiny Osmanmi však paradoxne pozitívne vplývalo – aspoň po kultúrnej

stránke – na územie dnešného Slovenska, kde sa v tomto období sústredila nielen politická a cirkevná reprezentácia Uhorska, ale aj vzdelanecké a intelektuálne elity, ktoré v dôsledku neexistencie kráľovského dvora našli útočisko či už v mestách, alebo na dvoroch významných veľmožov.

V predkladanej publikácii autor ponúka výber z prejavov erazmovských myšlienok v podobe, akej sa prejavili a udomácnili na našom území. Re prezentujú ich najvýznamnejší humanisti – erazmovci, akými boli Jakub Piso, pápežský protonotár a vychovávateľ kráľovských detí, Thurzovci Ján, Stanislav a Alexej, ktorí boli určujúcimi osobnosťami cirkvi i na kráľovskom dvore, ďalej levočský farár Ján Henckel, ktorý sa stal kazateľom samotnej kráľovnej Márie a Mikuláš Oláh, ostrihomský arcibiskup a historik. Erazmus, resp. jeho myšlienky však boli prítomné v osobných knižniciach súčasných, ale aj nasledujúcich generácií vzdelancov.

Imrich Nagy sa vo svojej výskumnej práci už dlhšiu dobu zaoberá dielom Erazma Rotterdamského, o čom svedčia aj preklady jeho vybraných spisov, ale aj viaceré publikácie a štúdie. Nadväzuje tak na výskum Daniela Škovieru a Jozefa Minárika, čím významnou mierou dopĺňa obraz intelektuálnych prúdov obdobia uhorského humanizmu a renesancie. Náročnosť takéhoto výskumu spočíva v prvom rade v dokonalom zvládnutí dvoch disciplín: histórie a klasickej latinčiny. Identifikácia osobností, udalostí, komentovanie a vysvetlenie dejinných vzťahov a súvislostí predpokladá mimoriadnu mieru erudície a precíznosti. V predkladanej práci autor s presvedčivou znalosťou dobových reálií predstavil dobu a osobnosti, ktoré ju formovali a svoje bádanie podložil prekladom viacerých latinských textov a korešpondencie. Zároveň sa podujal analyzovať nielen Erazmovo dielo adresované uhorským „erazmovcom“, ale aj jeho vplyv na humanistov nasledujúcej generácie, ako boli napríklad Ján Sambucus, Zachariáš Mošovský a ďalší. Podarilo sa mu nielen podať komplexnejší pohľad do myšlienkového sveta humanistov, ale predovšetkým sprostredkovať množstvo nových poznatkov, resp. korigovať niektoré staršie názory, ktoré dokresľujú šírku a hĺbku humanistickej vzdelanosti v tomto mimoriadne vzrušujúcom období našich dejín.

V súvislosti s doterajšou prácou Imricha Nagya nesmieme zabudnúť ani na ďalšie preklady, ktoré ako excelentný latinčinár ponúkol odbornej, ale i laickej verejnosti. Myslím tým predovšetkým jeho preklady monumentálneho diela Mateja Bela, preklad Erazmovho diela *Institutio principis Christiani* –

Výchova kresťanského vladára, ako aj prácu na pramennej publikácii Turek na obzore, na ktorej spolupracoval s Pavlom Maliniakom. Vedeckú činnosť Imricha Nagya dokumentuje aj bibliografia jeho štúdií, zameraná predovšetkým – ale nie výlučne – na Erazma a jeho dobu.

Ako oponentka som presvedčená o vysokej kvalite prekladov a dôkladnosti spracovania autorom zvolenej témy, ktorá práve pre svoju jazykovú náročnosť stále zostáva doménou len úzkeho kruhu špecialistov – klasických filológov a historikov. Vzhľadom na nesporný prínos odporúčam, aby bola monografia *Erazmovci na Slovensku* prijatá ako podklad pre habilitačné konanie Mgr. Imricha Nagya, PhD. Na základe habilitácie odporúčam, aby bola menovanému udelená vedecko-pedagogická hodnosť docenta v študijnom odbore 7102 slovenské dejiny.

V Bratislave, 6. 8. 2018

